

بررسی و تحلیل دلالت‌های ایدئولوژیک در داستان «طوبی و معنای شب» از شهرنوش پارسیپور

مریم عابدپناه^۱، محمود فیروزی مقدم^{۲*}، مهیار علوی مقدم^۳، علی صادقی منش^۴

۱- گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران.
۲- گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران؛ گروه
زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

مهر ۱۴۰۲، دوره ۱۶، شماره پیاپی ۸۹، صص ۱۶۹-۱۵۷

DOI: 10.22034/bahareadab.2023.16.7028

نشریه علمی سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی
(بهار ادب)

چکیده:

زمینه و هدف: زنان داستان‌نویس در دهه‌های اخیر آثار برجسته‌ای را در حوزه رمان معاصر فارسی خلق کرده‌اند که دغدغه‌های اجتماعی را پیگیری می‌کند و کاستیها و نیازهای جامعه را بازتاب می‌دهد. در این بین، رمان «طوبی و معنای شب» از شهرنوش پارسیپور به دلیل انعکاس تلاش شماری از زنان برای تغییر جایگاه اجتماعی‌شان از اهمیت برخوردار بوده و بررسی آن جهت تبیین الگوهای زنانه ضرورت می‌یابد. نویسنده سعی کرده است با آفرینش شخصیت‌های زن، به متغیرهایی چون گفتمان مسلط و مردسالار جامعه، جنسیت و دلالت‌های ایدئولوژیک بپردازد و جایگاه زنان را شرح دهد. به این اعتبار، هدف و مسئله پژوهش حاضر، بررسی متغیرهای مذکور در این رمان است.

روش مطالعه: این تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی و با استناد به منابع کتابخانه‌ای انجام شده است. محدوده و جامعه پژوهش، داستان «طوبی و معنای شب» از شهرنوش پارسیپور است.

یافته‌ها: اصلیترین دلالت‌های ایدئولوژیک در این داستان عبارت است از: «عرفان شرقی، اسطوره، جادو و خرافه»، «مفاهیم دینی و مذهبی»، و «مردسالاری». همچنین تنازع طبقاتی و شکلگیری نوعی تحول خواهی در عرصه فرهنگی و اجتماعی در کنشهای شخصیتی چون طوبی، بازنمایند تلاشهای زنانه جهت برونرفت از شرایط تبعیض‌آمیز جامعه مردسالار و رسیدن به استقلال هویتی است.

نتیجه‌گیری: این رمان عموماً از دغدغه پارسیپور در باب مسائل زنان، سلسله‌مراتب جنسیت و ایدئولوژیهای حاکم بر زنان خبر میدهد.

تاریخ دریافت: ۳۱ شهریور ۱۴۰۱
تاریخ داوری: ۰۲ آبان ۱۴۰۱
تاریخ اصلاح: ۱۷ آبان ۱۴۰۱
تاریخ پذیرش: ۰۴ دی ۱۴۰۱

کلمات کلیدی:

داستان فارسی معاصر، شهرنوش
پارسیپور، طوبی و معنای شب، شخصیت،
ایدئولوژی.

* نویسنده مسئول:

✉ ma.firouzimoghaddam@iaua.ac.ir

☎ ۵۲۲۹۴۹۵۵ (۰۹۸ ۵۱)

ORIGINAL RESEARCH ARTICLE

Investigation and analysis of ideological implications in the story "Toubi and the meaning of the night" by Shahrnoush Parsipour

M. Abedpanah¹, M. Firouzi Moghadam*¹, M. Alavi Moghadam², A. Sadeghi Manesh²

1- Department of Persian Language and Literature, Faculty of Humanities, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran.

2- Department of Persian Language and Literature, Faculty of Humanities, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran; Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 22 September 2022
 Reviewed: 24 October 2022
 Revised: 08 November 2022
 Accepted: 25 December 2022

KEYWORDS

Contemporary Persian story,
 Shahrnoush Parsipour,
 Tuba and the meaning of the night,
 personality, ideology.

*Corresponding Author

✉ ma.firouzimoghadam@iaui.ac.ir

☎ (+98 51) 52294955

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVES: In recent decades, women storytellers have created outstanding works in the field of contemporary Persian novels that follow social concerns and reflect the shortcomings and needs of society. In the meantime, the novel "Toubi and the meaning of the night" by Shahrnoush Parsipour is important because it reflects the efforts of a number of women to change their social position, and its analysis is necessary to explain women's patterns. By creating female characters, the author has tried to deal with variables such as: the dominant and patriarchal discourse of the society, gender and ideological implications and explain the position of women. With this credit, the aim and issue of the current research is to investigate the variables mentioned in this novel.

METHODOLOGY: This research was done by descriptive-analytical method and referring to library sources. The scope and scope of the research is the story "Toubi and the meaning of the night" from Shahrnoush Parsipour.

FINDINGS: The main ideological implications in this story are: "Eastern mysticism, myth, magic and superstition", "religious and religious concepts", "patriarchy". Also, the class conflict and the formation of a kind of transformation in the cultural and social arena in the actions of personalities such as Tubi, represent women's efforts to get out of the discriminatory conditions of the patriarchal society and achieve identity independence.

CONCLUSION: This novel generally tells about Parsipour's concern about women's issues, gender hierarchy and ideologies governing women.

DOI: [10.22034/bahareadab.2023.16.7028](https://doi.org/10.22034/bahareadab.2023.16.7028)

NUMBER OF REFERENCES	NUMBER OF TABLES	NUMBER OF FIGURES
 16	 1	 0

مقدمه

توجه به ادبیات داستانی به ناحیه یا سرزمین ویژه‌ای اختصاص ندارد و در همه تمدن‌ها، فرهنگ قصه‌گویی و قصه شنیدن امری مطلوب و پسندیده به شمار می‌آید. در تمامی این داستان‌ها شخصیت‌هایی خلق شده‌اند که نماینده طبقه خاصی از جامعه هستند و خلق و خوی غالب طبقات اجتماعی را منعکس میکنند و بازتاب‌دهنده رفتارهای گروه‌های متعددی هستند. یکی از معیارهای سنجش رمان‌های برتر، حضور شخصیت‌های معقول و پذیرفتنی در آن است. بررسی داستان‌ها از منظر شخصیت‌شناسی ناگفته‌های بسیاری را از طرز فکر و قدرت قلم نویسنده و نیز گفتمان‌های مندرج و ایدئولوژی‌های بازنمایی شده در متن پدیدار می‌سازد و این امکان را به نویسنده و ناقد میدهد که با هوشمندی بیشتری داستان را دنبال کند و کیفیت هنرمندی خالق آن داستان را مورد نقد و بررسی قرار دهد. هرکدام از این شخصیت‌ها دارای باورهایی هستند که یا از سوی جامعه، سنت و فرهنگ به آنها تحمیل شده است یا خود بدان اعتقاد و گرایش پیدا کرده‌اند. این باورها که گاهی ابعاد ایدئولوژیک به خود میگیرند، در جهت دادن به کنش، اندیشه و گفتار شخصیت‌ها تأثیر مستقیم دارند؛ بنابراین نویسنده برای آنکه شخصیت‌هایی باورپذیر خلق کند، باید باورهای ایدئولوژیک آنها را شرح دهد و نموده‌های عینی آن را در قالب خرده‌روایتها یا روایت کلان ذکر نماید. در واقع این رویکرد نشان میدهد شخصیت‌ها بعنوان بدل یا نماینده افراد حقیقی جامعه، کاملاً تحت تأثیر عامل‌های بیرونی عینی یا انتزاعی (دلالت‌های ایدئولوژیک) قرار دارند و هرگز بصورت مستقل سخنی نمیگویند یا به موضوعی نمیندیشند یا رفتاری از خود بروز نمیدهند.

در میان داستان‌نویسان معاصر فارسی، شهرنوش پارسپیور ضمن باور به ادبیات متعهد و مردمی، پیوند با جامعه را در آثار خود حفظ کرده و با خلق شخصیت‌های متنوع و تدقیق در آسیب‌های اجتماعی، به خواسته‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی اعضای جامعه از جمله زنان توجه کرده است. او در رمان «طوبی و معنای شب»، اعتراضها و نقدهای خود را بیان کرده و عوامل عقب‌ماندگی جامعه بویژه زنان را از زاویه دید خود شرح داده است. این رمان، که برای نخستین بار در سال ۱۳۶۸ منتشر شده، دارای چهار فصل است و شخصیت محوری آن، طوبی نام دارد. هر فصل، دوره‌ای از زندگی او و بخشی از سرگذشت خانهاش را روایت میکند. درونمایه و بافت موقعیتی اصلی رمان، مسئله زن در کشاکش رویارویی سنت و تجددخواهی در روزگار قاجار و تهدید ایران به جنگ است. ماجراهای مربوط به شخصیت‌های این رمان، نشان‌دهنده وضعیت روحی مردم ایران از جمله زنان است و شادی و غم، ثروت و فقر، سرزندگی و دلمردگی آنها را انعکاس میدهد. پارسپیور در این رمان، زنانی را خلق کرده و پرورش داده است که با بحران‌های فردی بسیاری مواجه هستند؛ با این حال سعی میکنند زندگی خود را سامان دهند و با گذار از سنتها و هنجارهای محدودکننده، هویت زنانه خود را بیابند. البته گاهی شکست خورده و راه به جایی نبرده‌اند. پارسپیور راوی این شکستها و پیروزیها است.

یکی از مسائل پیش روی زنان در جامعه سنتی ایران، دلالت‌های ایدئولوژیک برآمده از سنت، فرهنگ، تاریخ و دین بوده است که کیفیت زیستی این قشر را تحت تأثیر مستقیم قرار داده و بدان سمت‌وسو بخشیده است. این ایدئولوژی‌ها در غالب موارد بمثابة سدّی نفوذناپذیر در برابر خواسته‌های زنان قد علم کردند و مانع رشد و بالندگی فکری و رفتاری زنان شده و آنها را به استیصال و جمود رسانده‌اند؛ زنانی که بواسطه دلالت‌های ایدئولوژیک، سدها در پوستوی ذهن نویسنده‌ها قرار گرفتند و حضوری پویا و اثرگذار نداشتند. پارسپیور در رمان «طوبی و معنای شب» این دلالت‌ها را بصورت مستقیم و غیرصریح در روستا و ژرف‌ساخت داستان‌های خود بازتاب داده و اثر خود را به بستری مطلوب جهت نقد این دلالت‌ها بدل کرده است.

با نظر داشت این پیش‌انگاره، هدف و مسئله اصلی تحقیق حاضر این است که جنبه‌های مختلف دلالت‌های ایدئولوژیک و نقش آن در شکل‌گیری شخصیت زنان و کیفیت کنشگری آنان در رمان مذکور کاویده شود. سؤال اصلی تحقیق این است که برجسته‌ترین دلالت‌های ایدئولوژیک در این اثر چیست و چه تأثیری بر شکل‌گیری شخصیت زنان داشته است؟

روش مطالعه

پژوهش حاضر با استناد به منابع کتابخانه‌ای و روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. برای تحلیل لایه‌های فکری پارسیپور در رمان «طوبی و معنای شب»، از مفهوم ایدئولوژی و چارچوب‌های مرتبط با آن استفاده شده که در بازنمایی کنش‌های زنانه و شکل‌گیری شخصیت آنها اثری مستقیم داشته است.

ضرورت و سابقه پژوهش

نفوذ قاعده‌های ایدئولوژیک در زندگی مردم از جمله در جامعه ایدئولوژیک و مذهبی ایران بارز به نظر می‌رسد. یکی از آثار منفی اثرگذاری دلالت‌های ایدئولوژیک بر زندگی افراد جامعه، به حاشیه رانده شدن زنان و سرکوب استعداد‌های آنان در زمینه‌های گوناگون بوده است. در دوران معاصر، داستان‌نویسان سعی کرده‌اند ابعاد مخرب این ایدئولوژی‌ها را تشریح کنند و با خلق شخصیت‌های گوناگون، الگوهای موفق را برای برهم زدن این شرایط معرفی نمایند. بازخوانی این داستانها و آشنایی با شخصیت‌هایی این‌چنینی، میتواند در الگوسازی برای مخاطبان و آموختن راه‌های برونرفت از بحران‌هایی از این دست، اثر مستقیم داشته باشد.

با عنایت به بررسی‌های انجام‌شده، مشخص گردید تا کنون در هیچ پژوهشی نقش دلالت‌های ایدئولوژیک در رمان «طوبی و معنای شب» کاویده نشده است؛ بنابراین تحقیق حاضر برای نخستین بار به این مقوله می‌پردازد تا بخش‌های جدیدی از کیفیت نویسندگی پارسیپور و دغدغه‌های اجتماعی وی نشان داده شود. با این حال در چند تحقیق به ابعاد گوناگونی از شخصیت زنان در رمان مذکور پرداخته شده است. رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله «بررسی مسائل زنان از منظر اسطوره در رمان طوبی و معنای شب» به این نتیجه رسیده‌اند که نویسنده اثر مذکور با بهره‌گیری از نماد، اسطوره و کهن‌نمونه سعی کرده است قابلیت‌های خلق‌کنندگی زنان در صورت حضور در کنار توانایی مردانه را عاملی برای نجات بشر از تیرگی‌ها بداند. پناهی‌فرد و سرامی (۱۳۹۷) در مقاله «پبله‌های ظهور (بررسی جلوه‌های زنانه از منظر نقد زن‌محور در رمان طوبی و معنای شب)» به این نتیجه رسیده‌اند که پارسیپور در رمان مذکور، همزمان با دگرگونی‌های جامعه در ابعاد اجتماعی و سیاسی با آشکارسازی زوایای نوینی از هویت مرتبط با زنان، کوشش این گروه جمعیتی را برای به دست آوردن هویت سرکوب‌شده خود نشان می‌دهد.

بحث و بررسی

شخصیت‌پردازی: نویسنده از طریق بکارگیری این عنصر، آنچه را که در ذهن دارد، عینیت‌ر با مخاطب در میان می‌گذارد. «شخصیت که یکی از پدیده‌های اصلی داستان است، محور مفاهیم انسانی، اندیشه‌ها و آرای کلی است» (رجایی، ۱۳۷۸: ۲۳۵). «شخصیت‌های داستان، همانند شخصیت نمایش، نقش‌های مختلفی را در دنیای تخیلی آفریده‌شده از سوی داستان‌نویس بر عهده می‌گیرند. این شخصیت‌ها غیر از آنکه عنصری تزئینی هستند، فاعل رویداد، ترجمان آفریننده‌اش و موجودی خیال‌انگیز هستند که به روش خویش زندگی میکنند و عاطفه دارند و قادر به

درک جهان هستی و افراد دیگر هستند» (بورونوف، ۱۳۷۸: ۱۸۷). بررسی شخصیت دشوار است؛ زیرا پیچیدگیها، ابهامها و تنوعهای خود را دارد. گذشته از این، کارهای هر شخصیت داستانی میتواند مورد تقلید و تکرار قرار گیرد و در عرصه زندگی، مؤثر واقع شود (میرصادقی، ۱۳۹۴: ۱۲۱).

ایدئولوژی: مفهومی فراگیر و پذیرفته شده در میان بخش قابل توجهی از اعضای جامعه است و ایدئولوژیها «چارچوبهایی بنیادی برای نظم بخشی به آن دسته از شناخته‌های اجتماعی هستند که بین اعضای گروهها، سازمانها و نهادهای اجتماعی مشترک هستند» (وینسنت، ۱۳۷۸: ۴۹) و در نهایت، مشروعیت میبایند و خود را بعنوان هنجار فردی و اجتماعی تحمیل میکنند. «ایدئولوژیها فرایند شکلگیری ساختار و کاربرد دانش اجتماعی-فرهنگی را نیز کنترل میکنند» (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۸۹: ۱۱۷-۱۱۶) و «در موقعیت تاریخی ویژه از سوی بخشی از نیروهای اجتماعی یک جامعه بعنوان مبنای فهم و عمل اجتماعی برگزیده شده‌اند» (مانهایم، ۱۳۵۵: ۱۲۶). ایدئولوژیها بشکل تدریجی فراگرفته میشوند و گاهی در طول دوران زندگی فرد، با تغییرات و تحولاتی مواجه میشوند (VanDijk, 2006).

دلالت‌های ایدئولوژیک در رمان «طوبی و معنای شب»

عرفان شرقی، اسطوره، جادو و خرافه

عرفان به معنایی که در متون کهن با آن روبرو هستیم، در ادبیات فارسی معاصر، جایگاهی ندارد و به حاشیه رانده شده است. با این حال تلاشهایی از سوی شماری از نویسندگان صورت گرفته است تا بخشی از مبانی عرفان که با فضای داستان‌نویسی معاصر همخوانی دارد، بازتاب داده شود. «عرفانیک، مکتب فکری و فلسفی متعالی ژرف برای شناخت حقایق امور و مشکلات و رموز علوم است، آنهم نه به طریق فلاسفه و حکما، بلکه از راه اشراق و کشف و شهود» (سجادی، ۱۳۷۲: ۸). بر این اساس در رمان «طوبی و معنای شب» به مصداقها و درونمایه‌های عرفانی و درویش‌مآب که با سلوک مرید و مرادی گره خورده، اشاره گردیده است. طبق روایت پارسپیور، طوبی از همان سالهای جوانی در مسیر خداجویی گام برداشته و پس از رسیدن به کشف و شهود درونی، آیین درویشی را برگزیده است. در داستان اشاره شده است که طوبی و مونس از مریدان «حضرت گداعلیشاه» بوده‌اند. فردی که «هر بار که نفس میکشید، دم و بازدمش با دم و بازدم آسمان یکی بود» (پارسپیور، ۱۳۶۸: ۳۴۰). حضور این شخصیت عرفانی در زندگی طوبی اثری برجسته داشته است. گداعلیشاه در نیمه‌های شب بر طوبی ظاهر میشود تا به او اعلام کند که در حلقه خاص مریدانش قرار دارد. همچنین در جلسه آشتی‌کنان، نام طوبی را بر زبان می‌آورد و دستش را بالا می‌آورد و تا سقف حرکت میکند (همان: ۲۶۳). این مصداقها نشان میدهد طوبی در مسیری شهودی و معرفتی قرار گرفته که خط مشی، سبک زندگی و جهانبینی او را رقم زده است.

شخصیتهای دیگر رمان، یعنی مشروطه‌طلبان، محافظه‌کاران قاجاری و دیگران، بارها از ظرفیتهای گفتمان و اصطلاحات درویشی بهره برده‌اند. در داستان، شاهزاده فریدون میرزا که همسر طوبی است با سبیل درویشی توصیف شده است. او در مواردی اشاره کرده است به آیین درویشی تمایل دارد. فریدون میرزا به طوبی میگوید: «تنها از دو کس پیروی میکنم: شاه و گداعلیشاه» (همان: ۹۹). مرتضی، ندیم شاهزاده فریدون میرزا، یکی از جویندگان و علاقه‌مندان راستین سیر و سلوک توصیف شده است. در این راستا وی گاهی «رؤیاهای صادقانه» (همان: ۸۱) را مشاهده کرده و به تناسخ باوری ژرف دارد (همان: ۹۰). همچنین میرزا ابوذری بعنوان مباشر شاهزاده، که تمایلات سیاسی او به مشروطه‌خواهان و شیخ محمد خیابانی آشکار است، خود را سرسپرده شیخ معرفی میکند (همان: ۹۰).

۱۰۷) و در تلاش است مشروطه‌طلبی را از طریق گفتمان مرتبط با آیین درویشی تبیین کند و دیدگاه‌های خود را برای دیگران شرح دهد.

گرایش پارسیپور به سنت‌های عرفان شرقی، به رغم سنت‌ستیزیها و هنجارشکنیهای آشکار او در رمان، تناقض زیبا و قابل تأملی را برای مخاطب پدیدار می‌سازد. پارسیپور در بازنمایی دلالت‌های ایدئولوژیک خود از مصداق‌های اسطوره-ای هم استفاده کرده است. «در دهه‌های اخیر توجه به مؤلفه‌های اسطوره‌ای در میان رمان‌نویسان بسیار چشمگیر بوده است که ... میتوان به شهرنوش پارسیپور اشاره کرد که درصدد خلق مضامین اسطوره‌ای در رمان «طوبی و معنای شب» بوده است» (بهرامی‌رهنما، ۱۴۰۰). بر این اساس در بخشی از رمان، ارتباط زن با آب و باران تکرار شده است. در رمان، به حاجی محمود الهام شده بود که دلیل بی‌برکت بودن زندگیش، حضور زن در خانه‌اش است. در واقع طبق این ایدئولوژی و گفتمان دیرپا، برخی زنان باعث از بین بردن رونق و برکت میشوند. این گفتمان ایدئولوژیک، دلیلی برای حذف طوبی از زندگی و محروم کردن او از حقوقی بوده است که بصورت طبیعی و بدیهی شامل وی میشود. این گفتمان، بسیاری از کاستیهای موجود در زندگی را به زن خانه ربط میداد و تصمیم‌های خرد و کلان بسیاری بر اساس همین دلالت‌ها اتخاذ میشده است: «یکی از اتهامات دائمی که بر دوش میکشید، خشکسالی بود. به حاجی محمودخان، شوهرش، الهام شده بود که حضور زن در خانه او و خشکسالی با یکدیگر در ارتباط هستند» (پارسیپور، ۱۳۶۸: ۴).

در مقابل، باور به زنان خوشقدم و بابرکت هم در رمان دیده میشود. بیشینه مردم باور داشتند با آمدن زن خوشقدم به خانه، باران شروع به باریدن میکند. «پارسیپور بسیاری از خویشکامیهای زنان را با عناصری که در طبیعت وجود دارد، پیوند زده و اینگونه به بازسازی و بازنویسی اسطوره‌های گذشته در رمان خویش پرداخته است» (بهرامی‌رهنما، ۱۴۰۰: ۱۱۹). با در نظر داشتن این مهم، شماری از گفتمانهای ایدئولوژیک، که صبغهای عرفانی و اسطوره‌ای دارد، ممیزهای برای تشخیص زن خوب از بد به حساب می‌آید: «باران با زن در ارتباط بود. همراه با زن خوشقدم، همیشه باران می‌آمد» (پارسیپور، ۱۳۶۸: ۲۳).

این باور به طوبی هم منتقل میشود و او بارش باران را نشانه محبت خدا به خودش و وجود خشکسالی را دلیلی برای مورد غضب الهی واقع شدن تلقی میکند و ذهنیت خود را بر اساس این باور شکل میدهد. زندگی فعلی طوبی چندان مطلوب نیست. از طرفی خشکسالی شرایط زندگی را دشوارتر کرده است. طوبی این خشکسالی را برآیند ازدواج با مردی میداند که مورد تأیید خداوند نبوده است. او با این دلالت‌ها سعی میکند واقعه‌ای طبیعی را که با آب و هوا مرتبط است، تحلیل کند و بر اساس این تحلیل، به ادامه حیات خود سمت‌وسو دهد: «غضب خشکسالی بر جهان نازل شده بود؛ زیرا او، طوبی، بی اجازه خداوند مردی را به شوهری برگزیده بود» (همان، ۵۰).

مفاهیم دینی و مذهبی

زنان در این داستان دچار انفعالات درونی میشوند و یکی از دلایل این انفعالات، رسوخ باورهای اعتقادی و ایدئولوژیک در ذهن آنهاست. پدر طوبی به او آموزش میدهد که از داستان حضرت مریم (آل عمران: ۳۵؛ نساء: ۱۵۶؛ انبیاء: ۹۱؛ مائده: ۷۵؛ مریم: ۲۸-۱۶۱) عبرت بگیرد و آن را سرلوحه زندگی خود قرار دهد تا پاک و مقدس بماند. در واقع به او می‌آموزد که راز تقدس زنانگی، دوری کردن از مردان و گرایش به کارهای زنانه و خانه‌داری است. در باور پدر طوبی، زن آرمانی و مقدس همواره فرمانبردار مردان مذهبی است. پدر با ایجاد دوگانه «خودی-آشنا»، که برآمده از باورداشتهای ایدئولوژیک وی است، سعی میکند مسیر فکری دختر را به سویی سوق دهد که

بدان تمایل دارد. در واقع پدر کیفیت زندگی مطلوب و شیوه زیست مناسب را بر اساس باورهای مذهبی به طوبی می‌آموزد و چهارچوبهایی را مبتنی بر سنت برای وی تبیین و تعریف میکند: «مریم مسجد خدا را جارو میکرد و باغچه‌ها را آب میداد و فرمانبردار بود. وحشترده در برابر بیگانه برهنگی خود را پوشانده بود» (پارسیپور، ۱۳۶۸: ۱۸-۱۹).

پدر، داستانهای قرآنی دیگری نیز برای طوبی تعریف میکند و این باورها در قالب تداعی ذهنی همواره با طوبی باقی میماند و خط‌مشی او را تعیین میکند. به بیان دیگر، این توضیحات باعث میشود دلالت‌های ایدئولوژیک و مصداق‌های دینی در ضمیر ناخودآگاه دختر جای بگیرد و در موقعیتهای گوناگون زندگی و هنگام اتخاذ تصمیم‌های مهم، به آن توجه داشته باشد. در واقع منشأ تصمیمها نه از قوه درک و تعقل طوبی و زنان دیگر، بلکه از مصادر ایدئولوژیک برمی‌آید.

طوبی به این دلیل که خودش را برای ازدواج به حاج محمود عرضه کرده است، احساس گناه میکند و خشکسالی را نمود عینی و آشکار عذاب الهی میداند. او خلاف سنت ایدئولوژیک عمل کرده و هنجارهای دینی را زیر پا گذاشته است. در نتیجه بواسطه این شتابزدگی مرتکب گناهی بزرگ شده است: «آیا او نمیبایست صبر میکرد تا رب قادر اعلی شوهرش را تعیین کند؟ آیا او گناه نکرده بود که خود را به حاجی تفویض کرده بود؟!» (همان: ۳۵).

یکی از جدال‌های اصلی در تاریخ معاصر ایران، میان پیروان سنت و مدرنیته روی داده است. «ارجاع به سنت نزد متفکران پست مدرن منبعث از کثرت‌گرایی و نقد مطلق‌انگاری و یکجانبه‌نگری نگرش مدرن است، در حالیکه سنت نزد سنت‌گرایان تنها راه نجات و بازگشت از انحرافی است که توسط نگرش مدرن در تاریخ بشریت اتفاق افتاده است» (رستگار، ۱۳۹۹). تاریخ معاصر ایران نشان میدهد که در صف سنت‌گرایان، روحانیون و مردم دینمدار قرار داشتند و باورمندان به نوگرایی، عموماً از شخصیت‌های دانشگاهی و سیاسی بودند. بسیاری از مظاهر مدرنیته همچون مدرسه، بیمارستان، و اداره‌های گوناگون باعث تزلزل جایگاه سنتی بخشی از جامعه روحانیت شده بود؛ در نتیجه این گروه و هوادارن آنها نسبت به تغییرات واکنش نشان دادند و این ستیز آغاز گردید.

شخصیت طوبی در رمان «طوبی و معنای شب»، که به عالم معنویت تمایل دارد و روح و جانش با مکان‌های مذهبی و شخصیت‌های دینی عجین شده است، بواسطه تضاد میان سنت و مدرنیته، در موقعیتهای متناقض بسیاری قرار میگیرد. او زمانی که در مهمانی‌های فرنگیها حاضر میشود، آن را با چارچوب‌های فرهنگی برآمده از ایدئولوژی‌های دینی و سنتی، در تعارض میبیند: «زنان و مردان با موسیقی غربی میرقصیدند و طوبی مضطرب و افسرده بود. به نظرش میرسید در عروسی اجنه در حمام شرکت کرده باشد ... فریدون میرزا در گوش او نجوا کرد که این مجلس یک مجلس فرنگی است» (پارسیپور، ۱۳۶۸: ۱۳۲).

طوبی سقط شدن جنین مونس را نشانه‌ای برای مجازات الهی میداند؛ زیرا مونس برخلاف خواست خداوند به مردی دیگر نزدیک شده بود و بدون اجازه پدر و مادر ازدواج کرده بود: «خوب تقاض خودسریهایش را پس داده بود، حقش بود» (همان: ۲۶۶). همچنین زمانی که مونس دچار تحولات عمیق روحی میشود، به مسائل دینی و مذهبی روی می‌آورد و به مرحله‌ای از درک و شهود میرسد که میتواند رویدادهایی را پیش‌بینی کند. او از آزادی اسماعیل از زندان سخن میگوید و در حالیکه ذکر بر لب دارد، به سوی زندان حرکت میکند: «چند روز پس از خروج رضا شاه از کشور، یک روز صبح مونس از خواب برخاست و گفت اسماعیل امروز آزاد میشود. اداره را به حال خود گذاشت. درشکه گرفت و راهی زندان شد. در راه یکسره ذکر یا شفیع، یا وکیل، یا وهاب میگفت. حق با او بود. یک ساعتی بیشتر در مقابل در زندان نمانده بود که اسماعیل از دروازه بیرون آمد» (همان: ۲۸۶).

مردسالاری

یکی از اصلیت‌ترین گفتمان‌هایی که در طول تاریخ بشریت در مورد با زنان شکل گرفته، مردسالاری و زن‌ستیزی برآمده از آن است. در این ایدئولوژی، مردان خود را جنس برتر می‌شمارند و زن بعنوان جنس دوم و ضعیف‌تر، باید تابع جنس برتر باشد. در واقع زن از توانایی لازم برای فکر کردن، تصمیم‌گیری و اقدامی مستقل برخوردار نیست و همواره باید زیر سایهٔ مردان زندگی کند. در این گفتمان «تصویر زنان در خیابانها باعث شده بود تا آنها آمادهٔ پذیرش موقعیتها و مفهومی‌هایی شوند که در شرایط معمول و سنتی، زن بودن در تقابل با آن قرار داشت» (ولیزاده، ۱۳۸۷). از این رو زنان باید در پستوها و اندرون‌های باقی بمانند و از چشم مردان بیگانه دور نگاه داشته شوند. این مهم باید توسط مردان «خودی» مانند پدر، برادر یا همسر انجام شود؛ زیرا از دید تفکر مردسالار، زنان توانایی انجام این کار را هم ندارند.

مصادفای ایدئولوژی مردسالاری در رمان «طوبی و معنای شب» نمودار است. پارسیپور فضایی را توصیف میکند که زنان در زیرزمین حضور دارند و مشغول انجام کنشهای سنتی هستند. آنها قالی میبافند و از دنیای بیرون و تحولات سیاسی و اجتماعی غافل هستند. این در حالی است که ایران در بحبوحهٔ یکی از بزرگترین رویدادهای تاریخ خود یعنی جنبش مشروطه قرار داشت. حاجی که مسئولیت ساماندهی این زنان را عهده‌دار بود، هرگاه به زیرزمین می‌آمد، زنان درون سوراخها میرفتند تا خود را از نامحرم مصون نگاه دارند. طبق دلالت‌های ایدئولوژی مردسالاری، زنان عاملی برای تحریک مردان به سوی گناهان کبیره محسوب میشدند. در نتیجه دیدار مرد و زن بیگانه باعث بروز آسیبهای بسیاری میشده است. پارسیپور در متن ذیل به این تفکیک جنسیتی و نگاه نامطلوب به زنان اشاره کرده است: «از پی آن عاشقانه کافی بود تا او امر بدهد و بانو اطاعت بکند. بزاید، نزاید، بار بدهد، ندهد، آسمان بیارد، نبارد، همیشه به دستور او. پدر زمینگیرش گروهی از زنان خانواده را به ارث برای او باقی گذاشته بود که اغلب در زیرزمین خانه قالی میبافتند ... هرگاه با یالله گفتن به خانه وارد میشد، زنان دوان دوان به سوراخها پناه میبردند. حاجی از سکوت آنها در برابر خود لذت میبرد و بی‌آنکه بداند چرا و چگونه، امور آنها را تمشیت میکرد؛ دختران را شوهر میداد، برای پسران زن میگرفت و در پی آنکه همه را به سر و سامان برساند، جوانی را بدون زن گذرانید» (پارسیپور، ۱۳۶۸: ۲۱).

در ساختار ایدئولوژی مردسالار، هویت زن در پیوند با مرد مشخص میشود و معنا مییابد؛ بنابراین زن تبدیل به «دیگری» میشود که ویژگی‌هایی منفی دارد، در حالیکه مرد دارای مقام و جایگاه ممتاز و سیطره بر امور است (الرویلی و البازغی، ۲۰۰۰: ۲۲۰). با نظر داشت این پیش‌انگارهٔ منفی، جنس مؤنث از دریچه‌ای نامطلوب نگریده میشود و مرد، بدرفتاری با او را روا می‌شمارد. در ساختار این گفتمان تک‌بعدی، زنان موجوداتی ضعیف و عاری از قوهٔ تخیل هستند و نمیتوان در امور جدی به آنها تکیه کرد. در رمان «طوبی و معنای شب»، حاجی به این باور رسیده بود که زنان به مسائل بی‌اهمیت و کاملاً سطحی میندیشند. پارسیپور به تشریح افکار حاجی میپردازد و تلقی او از زنان را چنین شرح میدهد: «زنان در پشت معجز پیچ‌کنان میخندیدند، حاجی با تحقیر اندیشید به عادت، زنان دارند لودگی میکنند، حالا یکی با مشت به سینۀ دیگری میکوبد، آن یکی میخورد به دیوار و از خنده ریسه میرود و اگر مردی در خانه نباشد، قهقهه و ریسه‌شان به هوا میرود. بیشک برخی از آنها از بی‌شوهری داشتند دیوانه میشدند، اما نمیشد شوهر برایشان گرفت. نانخور حاجی بودند و مردی در دسترس او نبود که دستش به دهانش برسد و تازه اگر از راه میرسید و نانخورها میرفتند به خانۀ شوی، قالیها را که میبافت؟» (پارسیپور، ۱۳۶۸: ۲۶). این گفتمان نشان میدهد مردان نگاهی ابزاری به زنان دارند و دلیل اصلی حضور آنها در خانۀ حاجی، بافتن

قالی است. ایدئولوژی مردسالار، که در افکار حاجی رسوخ پیدا کرده، شخصیت زنان را در حد یک «نانخور» تنزل داده است.

در گفتمان مردسالار، زن اجازه حضور در کنشهای سیاسی و اجتماعی را ندارد؛ زیرا زن به اندرونی تعلق دارد و باید به کارهای مرتبط با خانه بپردازد. به این اعتبار، زمانی که همسر دوم طوبی، فریدون میرزا، شاهد تحولاتی با رویکرد سیاسی در زن میشود، احساس خطر کرده و منابع آگاهی بخشی او را از دسترس خارج میکند. طوبی از طریق روزنامه‌هایی که همسرش برای او می‌آورد، با رویدادهای سیاسی و فضای اجتماعی ایران آن زمان آشنایی پیدا کرده بود. نخستین اقدام میرزا نیارودن روزنامه برای زن بود که البته تأثیرات منفی بسیاری بر روحیه طوبی گذاشته بود: «اولین عکس‌العمل میرزا این بود که دیگر برای طوبی روزنامه نخرد و پیوند زن را با جهان بیرون از منزل از بین ببرد و بدون آنکه خودش آگاه باشد، ذهن مالیخولیایی و بیمار وی را دچار سلسله وهمهای بسیاری کرد» (همان: ۹۷). طوبی در دایره تسلسل مردسالاری گرفتار شده بود و خانه‌داری برای او کاری تکراری و پایان‌ناپذیر جلوه میکرد. او پختن، شستن، روبیدن، تیمارداری فرزندان و... را چرخه‌ای تکراری میدانست که تأثیری بر رشد و تعالی فکری او ندارد. با وجود این آگاهی، انفعال شخصیت طوبی، مانع برهم زدن این تسلسل شده بود. او اراده‌ای استوار برای درانداختن طرحی نو نداشت و گویی ایدئولوژی مردسالار، همه توان او را برای استقلال طلبی درهم شکسته بود. او آینده‌ای موهوم را برای خود آفریده بود که میتوانست در آن به خویشتن و خواسته‌هایی که دارد، بپردازد: «وقتی خیلی خسته میشد، وقتی بچه‌ها کلافه‌اش میکردند، وقتی خاله کاسه صبرش را لبریز میکرد، وقتی آب نبود و باران نمی‌آمد، میندیشید [که] بالأخره یک روز که همه بچه‌ها را به سر و سامان رسانده باشد، خواهد رفت تا خدا را دریابد. در این فاصله باید میبافت، باید میپخت، باید میروفت، باید در این دایره ابدی چرخ میزد و دوباره به سر جای اولش باز میگشت» (همان: ۱۵۲-۱۵۱).

نتیجه‌گیری

دلالت‌های ایدئولوژیک در رمان «طوبی و معنای شب»، نقش محوری در شکلگیری شخصیت‌های داستان بویژه زنان داشته است. این دلالت‌ها ریشه در سه عنصر «عرفان شرقی، جادو و خرافه»، «مفاهیم دینی و مذهبی» و «مردسالاری و زن‌ستیزی» داشته است. سوبه‌هایی از مفاهیم عرفانی و نیز حضور شخصیت‌های عارف‌مسلك همچون گداعلیشاه، اثری ملموس در شکلگیری افکار طوبی و شخصیت‌های دیگر داشته و این ایدئولوژی آنها را با دنیای کشف و شهود آشنا کرده است. در مقابل شاهد بازتاب کنشهای خرافی و جادوی سیاه در این رمان بودیم که عمدتاً مورد توجه زنان بیسواد و سطحی قرار میگرفت. مقولات دینی و مذهبی هم در شکلگیری افکار و جهانبینی شخصیت‌های رمان تأثیر داشته است. یکی از نشانه‌های آشکار جامعه سنتی ایران، توجه و علاقه‌مندی به دین بوده است؛ از این رو شخصیت‌ها سعی میکنند در مشکلات، به خداوند تکیه کنند و ذکر بر لب داشته باشند. طوبی همواره چالش‌های دنیای مدرن را با چارچوب‌های سنتی برآمده از ایدئولوژی دینی مقایسه میکند و با نظر داشت این پیش‌انگاره‌های مذهبی و اعتقادی رفتار میکند. بافت موقعیتی داستان مربوط به زمان قاجار است که سنتها در آن کارکرد و نفوذ بسیاری داشته است. تحت تأثیر بافت داستان، شخصیت‌ها، ایدئولوژی‌های ناشی از غلبه سنتها را برجسته‌تر میبینند و بر این اساس، فشار فضای حاکم بر جامعه علیه زنان شدت پیدا میکند. در چنین شرایطی، زن و خواسته‌های او در اولویت قرار ندارد و صدای او از پس پرده شنیده میشود و در اندرونی حضور همیشگی دارد. البته که در این بین، زنانی چون طوبی سعی میکنند علیه نظام ایدئولوژیکی تبعیض‌آمیز قد علم کنند و شرایط را بگونه‌ای دیگر

رقم بزنند. بررسی سویه‌های ایدئولوژیک در رمان «طوبی و معنای شب» نشان می‌دهد که گاهی ایستادگی در برابر قوانین مردسالار و توجه به خواسته‌های زن، مستلزم قربانی شدن و قربانی کردن یک یا چند زن بعنوان موجودات ضعیف است. در داستان، طوبی برای آنکه مادرش با مرد موردعلاقه‌اش ازدواج کند، خود را به حاجی پیشنهاد میکند تا خواسته مادر محقق شود. در جامعه این رمان، هنجارهای جنسیتی توسط مردان، تولید و از سوی زنان، بازتولید می‌شود. برآیند اصلی این هنجارهای مردانه، تمسک به دستاویزهایی برای محدود کردن اختیارات زنان است. پارسیپور در این رمان بکرات نشان می‌دهد که شماری از زنان در مقابل گفتمان مسلط مردسالاری که هژمونی قدرت را در برابرشان تثبیت می‌کند، قد علم می‌کنند تا هویت ازدست‌رفته خود را ترمیم کنند و بر اساس اراده خود، مشغول زندگی کردن باشند. در مجموع مهمترین مصداق‌های مطلوب و نامطلوبی که بواسطه دلالت‌های ایدئولوژیک در متن رمان نمود می‌یابد، عبارت است از: تثبیت جایگاه مرد در رأس قدرت؛ عزم شماری از زنان در برابر نادیده گرفتن خود؛ بازتولید مقاومت در برابر هژمونی قدرت مردانه؛ رویارویی قدرت مردان و زنان.

دلالت‌های ایدئولوژیک و واکنش شخصیت‌ها در رمان «طوبی و معنای شب»

دلالت‌های ایدئولوژیک	واکنش‌های شخصیت‌های رمان
عرفان شرقی، اسطوره، جادو و خرافه	<ul style="list-style-type: none"> - گرایش طوبی به آیین درویشی و مسائل معرفت‌شناسانه. - طوبی و مونس، مرید حضرت گداعلی‌شاه هستند. - ارتباط زن با آب و باران در رمان بسیار تکرار شده است. - دلیل بی‌برکت بودن زندگی محمود، حضور طوبی در خانه‌اش است. - دلیل خشکسالی، برآیند ازدواج طوبی با مردی است که مورد تأیید خداوند نیست. - گرایش دو زن حاج مصطفی به جادو و طلسم.
مفاهیم دینی و مذهبی	<ul style="list-style-type: none"> - طوبی مریم مقدس را سرلوحه زندگی خود قرار می‌دهد تا پاک بماند. - طوبی به این دلیل که خودش را برای ازدواج به حاجی محمود عرضه کرده است، احساس گناه می‌کند. - مخالفت طوبی که در مواردی زنی سنتی است با شماری از مظاهر مدرنیته. - سقط شدن جنین مونس، نشانه‌ای از مجازات الهی. - گرایش مونس به ایدئولوژی‌های مذهبی.
مردسالاری و زن‌ستیزی	<ul style="list-style-type: none"> - زنان در زیرزمین حضور دارند و مشغول انجام کنش‌های سنتی هستند. - حاجی به این باور میرسد که زنان به مسائل کاملاً سطحی میندیشند. - نگاه ابزاری مردان به زنان. - شخصیت منفعل عصمت خانم در برابر ایدئولوژی مردسالاری. - عدم اجازه زن برای حضور در کنش‌های سیاسی و اجتماعی. - تعلق داشتن زن به اندرونی. - گرفتار آمدن طوبی در دایره تسلسل مردسالاری و نقش‌های سنتی.

مشارکت نویسندگان

این مقاله از رساله دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی مصوب در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه استخراج شده است. آقای دکتر محمود فیروزی مقدم راهنمایی این رساله را برعهده داشته و طراح اصلی این مطالعه بوده‌اند. سرکار خانم مریم عابدپناه بعنوان پژوهشگر این رساله در گردآوری داده‌ها و تنظیم متن نهایی نقش داشته‌اند. آقای دکتر مهیار علوی مقدم و آقای دکتر علی صادقی‌منش به عنوان مشاوران نیز در تجزیه و تحلیل داده‌ها و راهنمایی‌های تخصصی این پژوهش نقش داشته‌اند. در نهایت تحلیل محتوای مقاله حاصل تلاش و مشارکت هر چهار پژوهشگر بوده است.

تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم میدانند مراتب تشکر خود را از مسئولان آموزشی و پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه که نویسندگان را در انجام و ارتقاء کیفی این پژوهش یاری دادند، اعلام نمایند.

تعارض منافع

نویسندگان این مقاله گواهی مینمایند که این اثر در هیچ نشریه داخلی و خارجی به چاپ نرسیده و حاصل فعالیت‌های پژوهشی تمامی نویسندگان است و ایشان نسبت به انتشار آن آگاهی و رضایت دارند. این تحقیق طبق کلیه قوانین و مقررات اخلاقی اجرا شده و هیچ تخلف و تقلبی صورت نگرفته است. مسئولیت گزارش تعارض احتمالی منافع و حامیان مالی پژوهش به عهده نویسنده مسئول است، و ایشان مسئولیت کلیه موارد ذکر شده را بر عهده میگیرند.

REFERENCES

- Al-Rawili, Meejan and Al-Bazeghi, Sa'ad. (2000). *The reason for the literary critic*, Beirut: Center for Al-Thaqafa al-Arabi.
- Bahrami Rahnama, Khadijeh. (2021). "Mythological criticism of Toubi's novel and the meaning of the night". *The Quarterly Journal of Mystical Literature and Cognitive Mythology*, 17(62), pp. 115-145.
- Boronov, Rolan. (1999). *Jahan Roman*, translated by Nazila Khalkhali, Tehran: Markaz.
- Jorgensen, Marian and Phillips, Louise. (2010). *Theory and Method of Discourse Analysis*, translated by Hadi Jalili: Tehran: Ney Publishing.
- Mannheim, Carl. (1976). *Ideology and Utopia*, translated by Fariborz Majidi, Tehran: University of Tehran.
- Mirsadeghi, Jamal. (2014). *Elements of Story*, 9th edition, Tehran: Sokhan.
- Panahifard, Simin & Sarrami, Ghadamali. (2017). "examination of female manifestations from the perspective of women-centered criticism in Toubi's novel and the meaning of the night". *New Literary Essays Magazine*, 51 (4), pp. 23-43.
- Parsipour, Shahrnoush. (1989). *Tubi and the meaning of the night*, 3rd edition, Tehran: Sparak.

- Rafiei, Zahra, Seyedsadeghi, Seyed Mahmoud, Ardalani & Shams Alhajieh. (2017). "Examining women's issues from the perspective of myth in Toubi's novel and the meaning of night". *Journal of interpretation and analysis of Persian language and literature texts*, 10(37), pp. 41-62.
- Rajaei, Najmeh. (1989). Introduction to Contemporary Literary Criticism, Tehran: Ayizh.
- Rastegar, Haniyeh. (2019). "Investigating the contrast between tradition and modernity in today's Iranian society". *Journal of Nations Research*, 5 (59), pp. 43-57.
- Sajjadi, Ziauddin. (1993). An Introduction to Mysticism and Sufism, Tehran: Samt. The Holy Quran.
- Valizadeh, Vahid. (2008). "Gender in the works of Iranian female novelists". *Literary Criticism Quarterly*, 1(1), pp. 191-223.
- VanDijk, Teun A. (2006). "Ideology and Discourse Analysis". *Journal of Political Ideologies*, 2(11), No11, p.p 115-140.
- Vincent, Andrew. (1999). Modern Political Ideologies, translated by Morteza SaqebFar, Tehran: Ghoghnoos.

فهرست منابع فارسی

قرآن کریم.

- بورونوف، رولان. (۱۳۷۸). جهان رمان. ترجمه نازیلا خلخالی. تهران: مرکز، ص ۱۸۷.
- بهرامی رهنما، خدیجه. (۱۴۰۰). «نقد اسطوره‌ای رمان طوبی و معنای شب». فصلنامه ادبیات عرفانی و اسطوره-شناختی، (۶۲) ۱۷، صص ۱۴۵-۱۱۵.
- پارسیپور، شهرنوش. (۱۳۶۸). طوبی و معنای شب. چاپ سوم. تهران: اسپرک، صص ۳۴۰-۴.
- پناهی فرد، سیمین. و سرامی، قدمعلی. (۱۳۹۷). «پایله‌های ظهور (بررسی جلوه‌های زنانه از منظر نقد زن‌محور در رمان طوبی و معنای شب)». مجله جستارهای نوین ادبی، (۴) ۵۱، صص ۴۳-۲۳.
- رجایی، نجمه. (۱۳۷۸). آشنایی با نقد ادبی معاصر. تهران: آبیژ، ص ۲۳۵.
- رستگار، هانیه. (۱۳۹۹). «بررسی تقابل سنت و مدرنیته در جامعه امروزی ایران». مجله پژوهش ملل، (۵۹) ۵، صص ۴۳-۵۷.
- رفیعی، زهرا. و دیگران. (۱۳۹۷). «بررسی مسائل زنان از منظر اسطوره در رمان طوبی و معنای شب». مجله تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی، (۳۷) ۱۰، صص ۶۲-۴۱.
- الرویلی، میجان. و البازغی، سعد. (۲۰۰۰م). دلیل الناقد الأدبی. بیروت: مرکز الثقافة العربی، ص ۲۲۰.
- سجادی، ضیاء‌الدین. (۱۳۷۲). مقدمه‌ای بر عرفان و تصوف. تهران: سمت، ص ۸.
- مانهایم، کارل. (۱۳۵۵). ایدئولوژی و اتوپیا. ترجمه فریبرز مجیدی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ص ۱۲۶.
- میرصادقی، جمال. (۱۳۹۴). عناصر داستان. چاپ نهم. تهران: سخن، ص ۱۲۱.
- ولیزاده، وحید. (۱۳۸۷). «جنسیت در آثار رمان‌نویسان زن ایرانی». فصلنامه نقد ادبی، (۱) ۱، صص ۲۲۳-۱۹۱.
- وینسنت، آندرو. (۱۳۷۸). ایدئولوژیهای مدرن سیاسی. ترجمه مرتضی ثاقب‌فر. تهران: فقه‌نوس، ص ۴۹.

یورگنسن، ماریان. و فیلیپس، لوئیز. (۱۳۸۹). نظریه و روش تحلیل گفتمان. ترجمه هادی جلیلی. تهران: نشر نی، صص ۱۱۷-۱۱۶.

VanDijk, Teun A. (2006). Ideology and Discourse Analysis. *Journal of Political Ideologies*, Vol 2, No 11, pp. 115-140.

معرفی نویسندگان

مریم عابدپناه: دانشجوی دکتری گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران.
(Email: Maryam.abedpanah.ma@gmail.com)

محمود فیروزی مقدم: استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران.
(Email: ma.firouzimoghaddam@iau.ac.ir : نویسنده مسئول)

مهیار علوی مقدم: دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران؛ گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.
(Email: m.alavi2007@yahoo.com)

علی صادقی‌منش: استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران؛ گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.
(Email: a.sadeghimanesh@hsu.ac.ir)

COPYRIGHTS

©2021 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. no permission is required from the authors or the publishers.

Introducing the authors

Maryam Abedpanah: Ph.D. student, Department of Persian Language and Literature, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran.
(Email: Maryam.abedpanah.ma@gmail.com)

Mahmoud Firouzi Moghadam: Assistant Professor in the Department of Persian Language and Literature, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran.
(Email: ma.firouzimoghaddam@iau.ac.ir : Responsible author)

Mahyar Alavi Moghadam: Associate Professor of Persian Language and Literature Department, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran; Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran.
(Email: m.alavi2007@yahoo.com)

Ali Sadeghi Manesh: Assistant Professor of Persian Language and Literature Department, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran; Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran.
(Email: a.sadeghimanesh@hsu.ac.ir)